

В. Співак,

студентка IV курсу, Київського національного
економічного університету
Криворізького економічного інституту

ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ РИНКУ ОПЦІОНІВ

Ринок опціонів у західних країнах вважається одним із найважливіших сегментів фінансового ринку. На жаль, в Україні сьогодні ще немає організованого ринку опціонів. Хоча слід зазначити, що з весни 1995 року на деяких українських біржах були спроби створити ринки валютних і товарних опціонів.

Безперечно, це дуже перспективна тема, якій ні в наукових, ні в ділових колах України ще не приділено належної уваги. В Україні вже розробляється правове поле такого ринку. Розробляється законодавство як в органах виконавчої влади та НБУ, так і у Верховній Раді України - Комітет із питань фінансів і банківської діяльності та в Комітеті з питань економічної політики. Зареєстровано два законопроекти, автори яких пропонують шляхи створення законодавчого поля такого ринку, а саме: проект Закону України "Про похідні цінні папери", внесений Кабінетом Міністрів, та проект Закону України "Про строкові фінансові інструменти".

В Україні, на нашу думку, слід побудувати розрахунково-клірингову систему, тому що розрахунки та кліринг операцій із деривативами швидко розвиваються й виходять із тіні бек-офісів, загострюється конкурентна боротьба, прискорюється інноваційний розвиток. В Україні ідея створення незалежних клірингових установ не знайшла належної підтримки, головною причиною є відсутність належно установленної законодавчої бази. Також не було враховано, що ринок опціонів в свою чергу взагалі не розвиватиметься без клірингових установ [1, С. 44].

Сучасна методологія опціонного ринку, розроблена і з успіхом застосовується в країнах з розвинутою економікою. Вчені Гарвардського і Стенфордського університетів Фішер Блек і Майрон Шоулз зробили великий внесок в економічну науку. Їх новаторські дослідження вирішили проблеми в галузі теорії фінансів. Вони першими винайшли формулу на формування ціни опціону.

На зарубіжних фінансових ринках є опціонні контракти майже на всі види активів, на даний час це – товари, акції, фондові індекси, валюти, ф'ючерсні контракти.

На сьогоднішній день на міжнародному позабіржовому ринку йде обіг модифікованих інструментів. На нашу думку, поява попиту на нові модифіковані інструменти (екзотичні опціони) є лише питанням часу. Ці нові продукти дають можливість отримати гарантований дохід в нестійких ринкових умовах, тобто ці продукти є перспективними для розвитку в Україні. Вони також дають можливість отримати додатковий дохід при низьких процентних ставках. В більшості випадків нові продукти відрізняються наймовірною гнучкістю в порівнянні з комбінацією із простих опціонів.

В світі використовуються дві схеми розрахунків по опціонам. Історично першою склалася схема, в якій покупець опціону *сплачує премію одночасно* в момент укладення угоди. В цьому випадку в день виконання покупець опціону отримує компенсацію.

В наш час існує і інший спосіб розрахунків - через варіаційну маржу. Цей спосіб розрахунків використовується, наприклад, на біржах LIFFE та DTB.

Так, кліринг операції на чиказькій біржі опціонів СВОЕ, американській фондовій біржі AMEX, Нью-Йоркській фондовій біржі NYSE та ще на двох фондових біржах здійснюється кліринговою корпорацією опціонів OCC [2, С. 8].

Опціони, випущені відповідно до вимог Правил випуску та обігу фондових деривативів, затверджених рішенням ДКЦПФР від 24.06.97 №13, можуть розміщуватися та обертатися виключно на фондових біржах чи організаційно-оформлених позабіржових торговельно-інформаційних системах виключно через торговців цінними паперами з обов'язковим повідомленням про місця продажу таких опціонів [3, п.2].

Згідно з Положенням КМУ про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів від 19.04.99 № 632. **Опціон** - стандартний документ, що засвідчує право придбати (продати) базовий актив на визначених умовах у майбутньому, з фіксацією ціни на час укладення такого контракту або на час такого придбання за рішенням сторін контракту.

Опціон повинен мати такі реквізити: назва контракту; вид опціону (з поставкою або без поставки базового активу); сторони опціону; різновид опціону (опціон на купівлю, опціон на продаж) базовий актив опціону та його характеристики (емітент, вид та кількість цінних паперів, його номінальна вартість, термін обігу, інші відомості для цінних паперів; вид та кількість валюти - для коштів; кількість, асортимент - для товарів); ціна виконання; термін виконання (для опціону з виконанням протягом терміну дії) або день виконання (для опціону з виконанням у встановлену дату); порядок оплати придбаного (проданого) базового активу; розмір премії опціону; відповідальність продавця опціону в разі невиконання чи неналежного виконання зобов'язань, встановлених опціоном; порядок розгляду спорів, що виникають під час укладення та виконання опціонів; адреси, підписи, печатки, реквізити банківських рахунків (для юридичних осіб) та паспортні дані (для фізичних осіб) сторін опціону [4, п.13].

В останні роки підвищилася увага до фінансових інструментів (derivative securities). Одним із таких інструментів є опціон. Розрізняють три основні типи опціонів:

- **call** - покупець, сплатив *премію*, купує *право* (але не обов'язок) *купити* в день виконання базових активів за встановленою в момент угоди ціною (*страйк*).
- **put** - покупець, сплатив *премію*, купує *право* (але не обов'язок) *продати* в день виконання базових активів за встановленою в момент угоди ціною (*страйк*).
- **straddle** – комбінація опціону call і опціону put, дозволяє інвестору або купити, або продати за базисною ціною за умов, коли кон'юнктура ринку фінансових інструментів буде для нього сприятлива.

Опціонні операції широко застосовуються для хеджування ризиків та одержання спекулятивного доходу [5, С. 39].

В сучасних економічних умовах продовжується процес екстенсивного (збільшення масштабу) та інтенсивного (збільшення кількості видів опціонів) розвитку опціонного ринку. Перспектива розвитку ринку опціону в Україні показує, що без ринку немає ефективної економіки. Немає ринку без його основного атрибуту – фондового ринку, який не може існувати без опціонного ринку, на якому знаходять своє логічне завершення більшість функцій фондового ринку.

Література

1. Сурен Геворгян *Перспективи створення в Україні клірингової установи щодо операцій із ф'ючерсами та опціонами* // Вісник НБУ. - № 6. - 2000 р.
2. Брокерская компания Хеджевий Фонд // *Экзотические опционы: основные понятия и особенности*.
3. Рішення ДКЦПФР *Правила випуску та обігу фондових деривативів від 24.06.1997 №13*
4. Положення КМУ про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів від 19.04.1999 № 632
5. В. Чирков *Впереді рынок опционов* // *Фондовый рынок* № 39, 1997.